

HAYOT DAVOMIDA TA'LIM OLIH: YANGI PARADIGMALAR VA KUTILADIGAN NATIJALAR

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776

Xakimova Gulchiroy Gafurovna

Payariq tuman 58-maktab o'qituvchisi

O'QUVCHILAR BILIMINI TEKSHIRISHDA TIMSS BAHOLASH DASTURIDAN FOYDALANISH

Annotatsiya. Bu maqolada TIMSS baholash dasturi asosida tabiatshunoslik darslarida o'quvchilarning bilim darajalarini tekshirish, uning amaliy va ilmiy jihatlari va bu baholash dasturini ochib berishda yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish usullari ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Qo'riqxonalar, hayvon, ekologiya, zamonaviy texnologiya, foydali qazimlar, "Qizil kitob".

Boshlang'ich sinf tabiatshunoslik darslarida O'zbekiston qo'riqxonalarini mavzusini o'rgana turib, o'qituvchi tabiat muhofazasi bo'yicha qonuniy hujjatlar, ularni har biri jamiyatimiz fuqarosi tomonidan bajarilishi zarurligi to'g'risida gapirib berishi kerak.

O'qituvchi tabiat muhofazasi va tabiiy boyliklardan ehtiyotkorlik bilan foydalanish to'g'risida qanday g'amxo'rlik qilinayotganini gapirib berishi, o'quvchilarni O'zbekiston Konstitutsiyasida o'z aksini topgan tabiat muhofazasi to'g'risidagi modda bilan, shuningdek, O'zbekiston tabiatini muhofaza qilish jamiyatining nizomi bilan tanishtirib borishi kerak. Tabiat faqat jamiyatning moddiy hayoti uchun boylik olish manbaigina bo'lib qolmasdan, balki xalq ma'naviy boyligining asosi hamdir.

O'quv faoliyati turlari bo'yicha o'quvchilarning o'quv yutuqlarini baholashga qo'shimcha ravishda maktablarda tabiiy fanlar bo'yicha berilayotgan ta'lim

mazmuni, o'quv jarayoni, o'quv muassasasi imkoniyati, o'qituvchilar salohiyati, o'quvchilarning oilalari bilan bog'liq omillar ham o'rganiladi. Ushbu ma'lumotlar belgilangan fanlarni o'zlashtirish holatini ko'rsatishda asos bo'ladi.

Tadqiqot to'rt yilda bir marta dunyoning ko'plab ilmiy-tadqiqot markazlari va tashkilotlari, xususan, AQShning Ta'lim sohasidagi test xizmatlari (ETS-Educational Testing Services), Kanadaning statistik markazi (Statistic Canada), Ta'lim yutuqlarini baholash xalqaro assotsiatsiyasi (IEA)ning Sekretariati ishtirokida o'tkaziladi. Shuningdek, turli davlat mutaxassislaridan iborat maslahat qo'mitalari tashkil etiladi. O'qituvchilar o'quvchilarning o'quv faoliyati turlari (bilish, qo'llash, mulohaza yuritish) bo'yicha o'quv yutuqlarini baholashda o'tgan yillar davomida tadqiqotda ishlatilgan, biroq konfidensiallik rejimidan chiqqan topshiriqlarni didaktik material sifatida ta'lim jarayonida qo'llashlari mumkin.

Bu esa TIMSS xalqaro tadqiqotining o'quvchilarning o'quv yutuqlarini baholashning o'ziga xos yondashuvlarini tushinishni ta'minlaydi. Muhimi, matematika va tabiiy fanlardan savodxonlikni baholash vositalari ta'lim texnologiyalari va o'qitish metodikasini takomillashtirishga imkon beradi.

Xalqaro baholash dasturlari bo'yicha xalqaro tadqiqotlarda O'zbekiston Respublikasining ishtirok etishiga tayyorgarlik ko'rish bo'yicha «Yo'l xaritasi»ning 13-bandida xalqaro tadqiqotlarda o'tgan yillarda foydalanilgan savollar mazmunini o'rganib chiqib, tahlil qilish belgilangan. TIMSS yordamida o'quvchilarning ta'limiy yutuqlari bilish, qo'llash, mulohaza yuritish baholanadi.

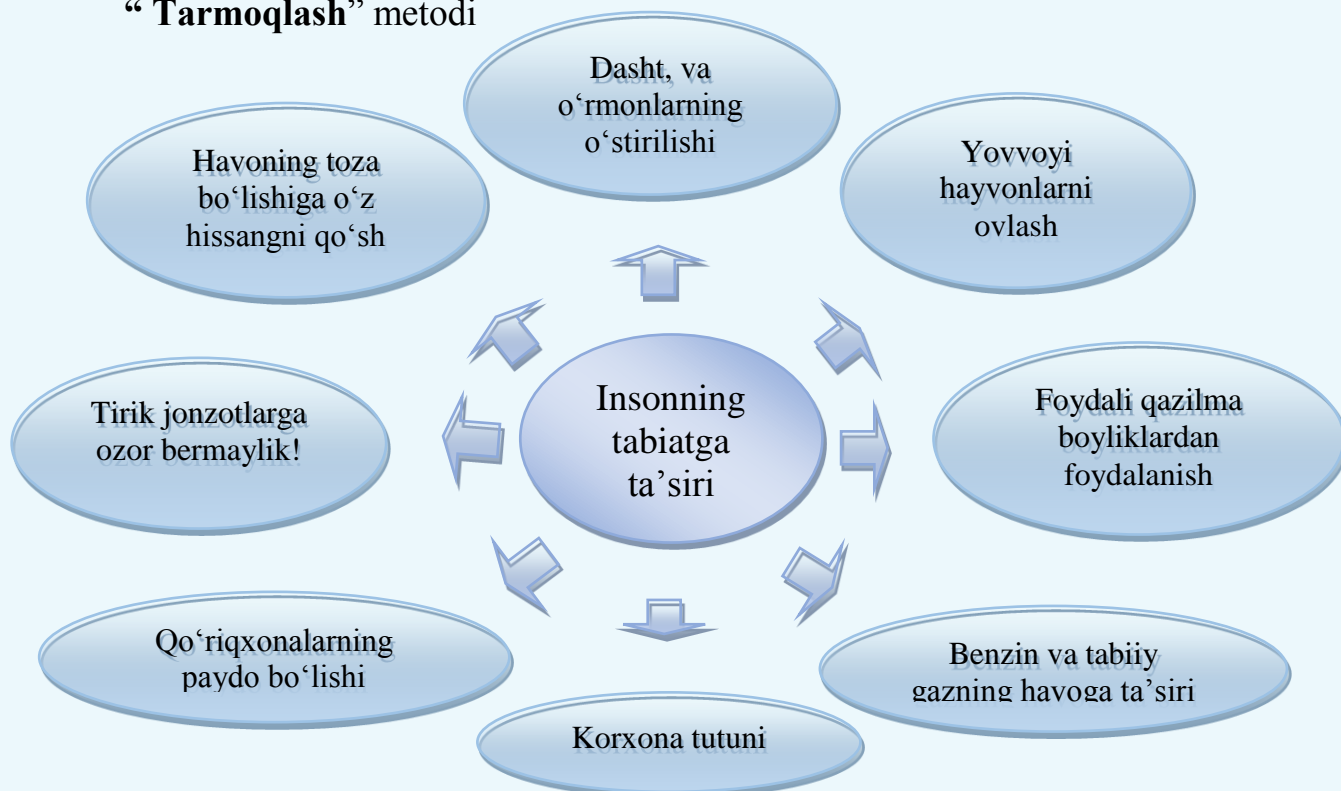
“Bilish” bo‘limi o'z ichiga tabiatshunoslik darslarida ob'yektlarning xususiyatlari, hodisa va jarayonlar, ilmiy atamalar haqidagi bilim darajasini namoyish etishlari kerak.

TIMSS ning “Bilish bo‘limi”ni o'ziga xos metodlar orqali amalga oshirish mumkin. Shunday metodlardan biri bu- “Tushunchalar tahlili” metodidir.

“Tushunchalar tahlili” metodi

Tushuncha (atamalar)	Mazmuni
Qo'riqxon	Tabiati boy bo'lgan joylarni muhofaza qilish uchun maxsus ajratilgan katta maydon
“Qizil kitob”	Noyob va yo'qolib ketishi xavfi bo'lgan hayvonlar, qushlar, o'simliklar turlari haqida ogohlantiruvchi kitob
Biosfera rezervati	Biologik rang-baranglikni saqlash, tabiiy boyliklardan oqilona foydalanish uchun muhofaza etiladigan tabiiy hudud
Tabiat zonalari	Tabiiy sharoiti bir-biridan tubdan farq qiladigan quruqlikdagi katta maydonlar

“Qo'llash” ga oid test topshiriqlarini bajarishda o'quvchilar hayotiy vaziyatlarni o'zida aks ettiradigan matematik va tabiiy-ilmiy masalalarni yechish, jadval, sxema, diagramma, grafiklarni talqin qilish, tajribalarni o'tkazish ko'nikmalarini namoyish etishlari zarur.

“Tarmoqlash” metodi

“Mulohaza yuritish”ga oid topshiriqlar o‘quvchilarning mantiqiy va tizimli fikrlash malakalarini aniqlaydi. Mulohaza yuritishni talab etadigan masalalar taklif etilayotgan vaziyatning yangiligi, savolning murakkabligi, yechish bosqichlari sonining ko‘pligi, turli bo‘limlardan bilimlarni integratsiyalashning zarurligi bilan bir-biridan farqlanishi mumkin.

Birgina boshlang‘ich sinf tabiatshunoslik darslarida qo‘riqxonalar mavzusini o‘qitish va uni mustahkamlashda “Muammo” texnologiyasi orqali o‘quvchilarni mazkur mavzu yuzasidan bilimlarini qay darajada ochib bera olishi sinaladi.

“Muammo” texnologiyasi

Muammoning turi	Muammoning kelib chiqish sabablari	Muammoning yechimi
Yirtqich hayvon va qushlarning kamayib ketishi	<ul style="list-style-type: none"> - O‘rmonlarning yo‘q bo‘lib ketishi - Yirtqich hayvon va qushlarni ovlash 	<ul style="list-style-type: none"> - O‘rmonlar barpo etish - Qo‘riqxonalarni ko‘paytirish va kattalashtirish

Aytish mumkinki, tabiiy fanlar bo‘yicha savodxonlik tayanch kompetensiya sanalib, tabiiy fanlarni o‘qitishning asosiy maqsadidir. Tabiiy fanlarga asoslangan bilim hamda ko‘nikmalar har bir shaxsning shaxsiy, ijtimoiy va kasbiy faoliyatida katta ahamiyatga ega, ilm-fan va unga asoslangan texnologiyalarni tushunish esa “yoshlarni hayotga tayyorlash”da markaziy o‘rinni egallaydi.

Tabiiy fanlar bo‘yicha savodxonlik deganda shaxsning tabiiy fanlarga oid g‘oyalarni bilishi, faol fuqaro sifatida tabiiy fanlar bilan bog‘liq muammolarni hal qila olishi tushuniladi. Tabiiy fanlar bo‘yicha savodxon bo‘lgan shaxs tabiiy fanlar va

texnologiyalarga oid muammolarni ilmiy dalillarga asoslangan holda muhokama qilishda ishtirok eta oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bahramov A. "Tabiatshunoslik." darsligi 4-sinf. T.: "Sharq" nashriyoti 2017.
2. Soliyeva Z. Pedagogika kollejlari o'quv jarayoniga ta'limiy texnologiyalarni tatbiq etish. – T.: "Fan va texnologiya" nashriyoti, 2009.
3. www.pedagog.uz
4. www.ziyonet.uz